

Ártérben

■ DIÓSZEGI LÁSZLÓ

Gudor Botondot, a tudós református tiszteletest vajon mi készíteti arra, hogy irdatlanul nehéz szórványlelkész munkáját megterhelje omladozó templomai megmentésének szinte kilátástalan feladatával is? Mert a dél-erdélyi magyar szórvány jelene a hányatott, de dicsőséges múlt után ma különösen emberpróbáló, az egyszerű halandót elkedvetleníti és meghátrálásra kényszeríti.

A Monarchia valamikori virágzó gazdasága, a vajdahunyadi, kaláni vaskohászat, a Zsil-völgyi bányavidék ma reménytelenül vergődik. Aki teheti, menekül, amerre lát. Románia elhetőbb vidékeire, de még inkább külföldre: „Olaszba”, „Spanyolba”, Izraelbe vagy Líbiába, akár Fekete-Afrikába is. Mindegy, csak el innen, ahol nincs munka, nincs élet, nincs remény. Ebben a világban a maroknyi magyar kisebbségnek a megélhetés megteremtésének rettenetes gondja mellett még magyarsága megtartásának elképesztően nehéz feladatával is meg kell küzdenie. A tíz-húsz lelket számláló közösségekben nincs magyar nyelvű óvoda, iskola. Vagy a helyi román osztályba íratják a magyar jövőt jelentő gyermekeket, vagy vállalják a hosszadalmas és drága utazást Gyulafehérvárra, ahol az egyházak példás összefogásával megteremtett magyar nyelvű óvodában, illetve az 1-12 osztályos iskolában tanítják azokat a gyermekeket, akiket a szülők megannyi nehézséget leküzdve el tudnak vinni az ezeréves püspökség városába.

Évtizedek óta csak a pusztulásról, a fogyásról szól a dél-erdélyi magyar szórványvidék. Borberek és Kéménd, Boroskrakkó és Marosszentimre, Nagypestény és Óraljaboldogfalva... A múltban virágzó falvak templomai, a gótika keleti csodái ma kidőlt-beddől falú, tető nélküli romként várják végső pusztulásukat. De Gudor Botondot, mint ahogy édesapját, a ma már nyugdíjas református lelkészt, Gudor Andrást kemény lélekkel, az ősök iránti multhatatlan tisztelettel és hatalmas energiákkal áldotta meg a Teremtő. A csodára nem tétlenül kell várni, hanem tenni kell érte. Ez a hitvallásuk, amelynek eredményeként valódi csodák történnek az elhagyottnak hitt Maros menti falvakban. Mert csoda volt, amikor a kilencfős magyarigeni református gyülekezet – amelyből ötöt Gudor Botond lelkész családja tett ki – felújította Erdély legszebb barokk protestáns templomát, rendbe hozta és látogathatóvá tette a falu híres papjának, Bod Péternek a sírhelyét. És amikor édesapja nyugdíjazását követően Gudor Botond a nagy múltú, de reménytelen jelenű Alvincre került, ismét építeni kezdett. Pedig a kezdet különösen nehéz volt. 2011-ben, a községbe kerülése évében villámcsapás áldozata lett, leégett a műemlék parókia tetőzete. Ekkor már több évtizede elhagyatottan, használaton kívül állt Martinuzzi Fráter György jobb sorsra érdemes reneszánsz kastélyának romjai közelében a falu hatalmas református temploma.

A Maros bal partján fekvő régi református templomot a XIII. században építették. Méretei alapján fogalmat alkothatunk a település és általában a környék egykori, mára csaknem eltűnt magyarságának lélekszámáról, jelentőségéről. Az eredetileg háromhajós rendszerben épült egyháznak mára csak a főhajója maradt meg, a korábban lebontott mellékhajók befalazott ívei azonban jól ki-vehetők a megmaradt középhajó oldalain. A XIV-XV. század fordulóján támpillérekkel erősített, boltozott szentélyt kapcsolnak a hosszaházhoz. A templomon a XVIII-XIX. században még több felújítást is végeztek. Elfalazták a főhajó nyugati szakaszát, és tornyot emeltek fölé, karzatot építettek, amelyre orgonát állítottak, új tetőszerkezet és egységes famennyezet készült. Az egyház monumentális épületét köből rakott várfallal védték a gyakori tatár-török támadásoktól.

A száz hősök által a XIII. században alapított Alvinc a XVI. századra elmagyarosodott. A tatár és török betöréseket követő lakosságpótlás eredményeként a dokumentumok már a XVII. században említést tesznek a város román polgáraitól, akik a település Oláhvincnek nevezett részén éltek. Az 1850-es népszámlálás az 523 magyar lakos mellett már 693 románra említi. A XX. században drámaian megváltozott a falu etnikai arculata. Az 1990-es évek végére 60 főre apadt a valamikor erős magyar

közösség lélekszáma. A kicsiny református gyülekezet nem volt képes helyreállítani a Maros gyakran ismétlődő árvizei után a folyótól csupán hajtásnyira fekvő ősi templomát, ezért 1950-ben úgy határozott, hogy a parókia gyülekezeti termében tartja az istentiszteletet. A monumentális istenházának álagromlása ettől az időtől megállíthatatlanul felgyorsult. A kommunista időkben bútorraktárnak használták, ablakait betörték, famennyezetét eltűzelték, harangját, tetőcserepeit ellopták.

Ekkor sokan biztosnak gondolták, hogy nem állítható meg a végső pusztulás. De Gudor Botond már Magyarigenben is bebizonyította, hogy nem ismer lehetetlent. Az istentisztelet helye a templomban van, és ebben a kérdésben nem volt hajlandó jótányit sem engedni. A lelkész segítőkét és támogatókat keresett és talált. A parókia helyreállításában háromszéki fiatalok önkéntes munkával segítettek, és sokan adományaikkal támogatták a leégett tetejű épület helyreállítását. Mások mellett az ado-

készítettek. A munkálatok Sarkadi Márton budapesti építész irányításával, helybéli mesteremberek, Székely János és Király László kivitelezésében folytak. Üzenetértékű, hogy Mihály Ferenc szovátai restaurátor a közeli Kéménd gyülekezet nélkül maradt református templomának megmentett és helyreállított szószékronáját helyezte a megújult alvinci egyház szószéke fölé.

A belsejében megújult templomot a múlt szombatán, október 26-án, Bethlen Gábor fejedelemmé választásának négyszázadik évfordulóján hálaadó istentisztelettel adták át a gyülekezetnek. A több mint ötven esztendeje üresen álló, most zsúfolásig megtelt templomban Kató Béla, az erdélyi református egyházkerület püspöke tartotta a szolgálatot. Hangsúlyozta, hogy hittel és kitartással még eménytelennek tűnő helyzetekben is nagyszerű célokat lehet megvalósítani. Az alvinci példa a szórvány életképességét és az eredményes harc lehetőségét mutatja.

Az alvinci templom felújítás közben. A csodára nem várni kell, hanem tenni érte

mányozók között volt Péterffy Árpád korábbi alvinci református lelkész fia, Péterffy Kund is, aki ma az ausztráliai Sydney magyar közösségében szolgál, és onnan sietett a valamikor édesapja által vezetett közösség segítségére. A templom sokkal nagyobb volumenű műemléki helyreállítási munkálatait a budapesti Teleki László Alapítvány segítette. Az alapítvány honyoltja a 2006-ban megszüntetett, majd 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium nemzetpolitikai államtitkársága kezdeményezésére több államtitkárság támogatásával újraindított Kárpát-medencei örökségvédő programot, amelynek célja a határainkon túli magyar vonatkozású épített örökség kutatása, dokumentálása és megmentése.

A tavasszal elkezdődött munkálatok a templombelső felújítására irányultak. Újjáépült a szószék, a beomlott portikusz boltozata, elkészült a padok pódiuma, a kőpadló javítása, a régi fotók alapján rekonstruálták és helyreállították a XIX. századi famennyezetet, és a régi mintájára új nyílászárókat

Eljött az ünnepélyes alkalomra a környék magyarsága, az Alvincen szolgáló katolikus pap, főtiszteletű Szegedi László, de köszöntötte az ünnepelőket a falu román polgármestere, ortodox és görögkatolikus lelkésze is. A lelkemelő esten fellépett a Nagyenyedi Református Egyházmegye kórusa (Förika Éva vezényletével), a budapesti Tabulatúra zenekar és a kitűnő népdalénekes, Boros Erzsébet is.

Természetesen nem fejeződött be az alvinci istenház felújítása a templombelső helyreállításával. A legsürgősebb feladat a villany bevezetése, hiszen az ünnepélyes alkalomhoz szükséges világítást csak a városi áramszolgáltató külön segítségével lehetett megoldani. Javításra szorul a templom tetőzete, és sürgős feladatok vannak a külső falakon is. Az épület rendszeres használata azonban lehetővé teszi a hibák azonnali észlelését és kijavítását. Joggal bízhatunk abban, hogy az egyik legértékesebb dél-erdélyi magyar műemlék templom fennállását biztosítottuk az elkövetkező évtizedekre.